

Jaarplan 2026 Afdeling IVN Oss

Foto: Peter Ruijs

Inhoud

Inhoud	1
Voorwoord	2
1. Leven en werken in een natuurlijke leefomgeving	3
1.1 De uitdaging	3
1.2 Vergroten biodiversiteit door bestemming en inrichting	3
1.3 Vergroting biodiversiteit door beheer	7
2. Onze vrije tijd: kom mee naar buiten	8
3. Opgroeien en ontwikkelen in natuurinclusief Oss	9
3.1 Natuurbeleving voor de Jeugd	9
3.2 Natuurbeleving voor jong en oud	15
3.3 Natuur doet ouderen goed	17
4. Flora en fauna in natuurinclusief Oss	19
4.1 Vegetatie	19
4.2 Vlinders, libellen en Insecten	21
4.2 Vogels	23
4.3 Amfibieën	26
5. Natuurfotografiewerkgroep	27
6. Bestuur	29
6.1 Samenstelling en werkwijze bestuur	29
6.2 Terugblik en vooruitblik	30
6.3 Communicatie	31
6.4 Financiën (onder voorbehoud instemming ALV)	32
6.5 Samenwerking met partners	33
6.5.1 IVN	33
6.5.2 Stichting Landschapsbeheer Oss	35
6.5.3 Samenwerking met de Elzenhoek	36
Bijlage Natuurinclusieve inrichting en beheer Oss	38

Voorwoord

Voor je ligt het jaarplan van de IVN-afdeling Oss. Dit is ook mijn laatste jaarplan, dat ik als voorzitter mag inleiden. Na zes jaar voorzitterschap wordt het tijd om het stokje door te geven.

Als nieuwbakken voorzitter heb ik in 2019 voor mijzelf een “jaarplan” gemaakt op basis van allerlei documenten om overzicht, inzicht en uitzicht te krijgen. Bij de bespreking bleek dat alle bestuursleden het wel handig vonden om via een jaarplan interne en externe verwachtingen af te stemmen. Zij overwonnen hun natuurlijke afkeer om stukken te schrijven. Chapeau! Wij zijn nu een voorbeeld binnen IVN.

In de IVN-meerjarenplan 2026/30 begint het met een droom: Een samenleving bestaande uit natuurbewuste mensen, waarin we samen onze natuur verrijken en net zo vanzelfsprekend voor de natuur zorgen als zij voor ons doet. Daar werken we aan vanuit onze missie. In alles wat we doen staan de kernwaarden inspirerend, verbindend en natuurlijk centraal.

In dit jaarplan geven we aan hoe we invulling geven aan deze droom in 2026 én hoe we in 2025 onze voetafdruk hebben achtergelaten. We laten in hoofdstuk 2 zien hoe wij de natuur een stem geven richting de overheden tezamen met SLO. In hoofdstuk 3 en 4 geven we aan hoe wij vele jongeren, volwassenen en hulpbehoeftige senioren in contact brengen met de natuur: Natuur doet je goed!!! In hoofdstuk 4 geven we aan hoe we onze kennis over vegetatie, insecten, vogels en amfibieën vergroten én beschikbaar stellen aan een groot aantal terreinbeheerders.

Een natuurfoto zegt meer dan 1000 woorden, dat laat onze voorpagina weer zien en hoofdstuk 5. Wij zijn blij met zo'n grote enthousiaste Fotowerkgroep, die ook altijd zorgt voor een plaatje bij het praatje.

Om alle activiteiten mogelijk te maken is er cement tussen de stenen nodig. Onze secretaris, onze penningmeester en vele vrijwilligers, die via onze nieuwsbrief, Inzoemen, website etc. de communicatie verzorgen, komen aan het woord in hoofdstuk 6.

Kortom IVN Oss is een belangrijke schakel in een natuur-inclusief Oss. Daar ben ik als scheidend voorzitter best trots op.

Geert Versteijlen

1. Leven en werken in een natuurlijke leefomgeving

1.1 De uitdaging

Een natuurlijke leefomgeving heeft vele voordelen, zoals het verbeteren van onze gezondheid, ons geluksgevoel, onze creativiteit, sociale vaardigheden en ontspanning. Het is tijd om de afname van de natuur niet langer als vanzelfsprekend te beschouwen, maar om te investeren in het creëren van een natuurlijke leefomgeving waar we allemaal baat bij hebben. Samen met partners werken we aan een groener en gezonder Nederland.

De werkgroep Groen en Ruimte (G&R) van IVN Oss geeft gevraagd en ongevraagd adviezen en ideeën voor een groenere en duurzame leefomgeving en voor behoud en ontwikkeling van natuur en groen in de stad en dorpskernen.

1.2 Vergroten biodiversiteit door bestemming en inrichting

In 2024 heeft IVN aangegeven dat de gemeente Oss haar ambities ten aanzien van de “Global Goals” zal dienen te verhogen <https://www.ivn.nl/app/uploads/sites/122/2024/11/Advies-aan-de-gemeente-Oss-Inleiding-Symposium-IVN-Oss-50-jaar-25-october.pdf>

De afgelopen jaren heeft Oss haar ambities voor de toekomst verwoord in bijvoorbeeld het klimaatadaptatieplan en omgevingsplan. De lange termijn doelstellingen zijn ambitieus. We constateren echter ook dat de afgelopen jaren weinig voortgang is gemaakt.

In een gezamenlijke brief met onze partners, SLO en Stadse Boeren hebben we onze ambities voor 2026 (ev) nogmaals verwoord richting de politieke partijen met het oog op de verkiezingen in maart 2026.

De grootste uitdagingen voor de komende jaren vormen klimaatadaptatie als gevolg van klimaatontwrichting, de stikstofbelasting, verdroging en gebrek aan ruimte voor natuur en landschap. Oss heeft een primaire verantwoordelijkheid bij de bestemming, inrichting en beheer die voldoende ruimte geeft voor een klimaat-adaptief, groen, natuurlijk en gezond Oss.

Elk gebied in de gemeente Oss kent zijn eigen uitdagingen. Wij stellen per deelgebied de volgende adviezen voor die we in de bijlage verder uitwerken:

- 1 Versterk de natuur in de bebouwde kom
- 2 Versterk de natuurlijke overgang tussen de bebouwde kom en het buitengebied
- 3 Verbeter evenwicht tussen landbouw en natuur in de polders
- 4 Doorgaan op de ingeslagen weg in de uiterwaarden van De Maas
- 5 Doorgaan op de ingeslagen weg in de Maashorst/Herperduin

In de bijlage zijn de gezamenlijke ambities geconcretiseerd. In onderstaande tabel is aangegeven wat IVN Oss in 2026 nastreeft en wie de contactpersonen zijn.

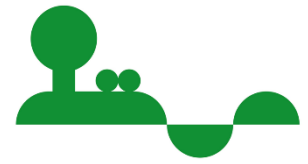
Onderwerp	Beschrijving	Doelstelling IVN 2026	Contact IVN /SLO	
Versterk de natuur in de bebouwde kom				
1	Vergroening van bedrijventerreinen	Landelijk project met financiële bijdrage van IVN	Advies geven over inrichting bedrijventerrein Moleneind en andere terreinen	Henny Dekker Frank van Dorst
2	Bomen en Stadse Natuur	Bomen werkgroep Oss	Gemeentebeleid blijven toetsen aan visie document IVN-SB-SLO	Peter vd Kraan Ton Oomen (SB) Tonnie van Hooff
3	Noorderpark Oss	Koppelen van groenstroken onder hoogspanningsmasten	Inrichtingsadvies geven. Bewonersparticipatie bewerkstelligen. Inspelen op duurzame thema's als klimaatadaptatie.	Henny Dekker René Govers
Versterk de natuurlijke overgang tussen de bebouwde kom en het buitengebied				
4	Windmolenpark Elzenburg-De Geer	Plaatsing van 4 windmolens.	Realiseren maatregelen omgeving Nog 50.000 euro tegoed met verbetering weidevogelstand als bestemming (na realisatie?)	Bas vd Kar Johan Klaazen Toon Voets
5	Beheerplan Natuurgebieden Oss	Inrichting Beheerplan Gemeente Oss in samenwerking met SLO Monitoringsplan Natuurbeheer Oss	Advies geven beheerplan Voorstellen voor doelsoorten en inrichting voor die doelsoorten Evaluatie monitoring Bezoeken van beheergebieden met stakeholders	Bas vd Kar René Govers Tonnie van Hooff
6	Geffense Plas voor Evenementen	Locatieprofiel Is gemaakt, maar het is niet mogelijk daarop bezwaar te maken (het zijn richtlijnen)	Op de afzonderlijke vergunningen voor evenementen kan wel bezwaar worden gemaakt. Bewaken.	Frank van Dorst
7	Geffen	Inrichting omgeving boerderij Geffens Veld Nieuwbouw Geffens Veld	Advies geven m.b.t. Inrichting en beheer Compensatiemaatregelen volgen	Eric Kaelen Tonnie van Hooff
8	Ravenstein	Nieuwbouw Stationskwartier	Bevorderen duurzame opzet m.n. natuur/groen/ landschap.	Johan Klaazen
9	Dassenbescherming	Dassenbescherming en Monitoren met gemeente en Dassenwerkgroep IVN Bernheze	Monitoring bestaande burchten. Het aantal dassenburchten dat wordt gemonitord uitbreiden en daarvoor meer vrijwilligers zoeken.	Frank van Dorst René Govers Tonnie van Hooff
10	Uitbreiding Oss West	Plan Amsteleind	Advies geven m.b.t. duurzame stadsontwikkeling m.n. natuur, groen en landschap	Johan Klaazen Frank van Dorst Jan Broersen

Onderwerp	Beschrijving	Doelstelling IVN 2026	Contact IVN /SLO	
Verbeter evenwicht tussen landbouw en natuur in de polders				
11	Agrarisch Natuurbeheer	Nieuw beleidspakket Agrarisch Natuurbeheer (vanaf 2026 jaarlijks €500 mln.).	Bijdragen aan goed agrarisch natuurbeheer. Passend educatiepakket opstellen. Aansluiten bij initiatief IVN Landelijke Raad. Contact leggen met ACO/ZLTO. Behoeftte peilen en advies geven. 3 thema's: 68 doelvogels, Internationale verplichtingen, groen/blauwe dooradering	Jos van Oorschot Johan Klaazen Jan Broersen
12	Duurzame Polder	Plaatsing windmolens in de Duurzame Polder	Handhaven/optimaliseren vogelkerngebied (compensatie) en duurzaam landbouwgebruik Geven van inrichtingsvoorstellen Eventueel voorbereiden procedure Monitoringsgegevens verzamelen	Frank v Dorst Johan Klaazen Toon Voets Eric Kaelen Jos van Oorschot
13	Herperduin-Keent	Ecoverbinding Herperduin-Keent Klein Rietbroek betrekken bij ecoverbinding Herperduin	Plan inrichting nieuw ecoduct en ecoverbinding Keent-Herperduin Overleg met particulier en Landschapsbeheer Maashorst en Oss	Jan Broersen Jos van Oorschot Tonnie van Hooff Frank van Dorst
14	Hamelspoel	Project Zandwinning	Advies geven over uitvoering plan Risico's verontdieping vaststellen Impact vaststellen op Herperduin-Keent	Frank van Dorst Jan Broersen
15	Project 11 Klimaatadaptatieplan Oss	Groen/blauwe dooradering met prioriteit voor polders	Gemeente gaat bekijken of project kan worden versneld	Jos van Oorschot Tonnie van Hooff
Doorgaan op de ingeslagen weg in de uiterwaarden van De Maas				
16	Meanderende Maas	A: Versterking dijk Ravenstein-Lith B: Dijkversterking Ravenstein-Cuijk C: Dijkversterking Lith-Bokhoven	Uitvoeringsplan volgen op gegeven input m.n. nog struinpaden en kijkhut(ten). Advies geven m.b.t. inrichting	Clemens Theunisse (A) Henny Dekker Johan Klaazen Jos v Oorschot(C) Tonnie van Hooff

Doorgaan op de ingeslagen weg in de Maashorst/Herperduin				
17	Stichting Natuurorganisaties De Maashorst	Samenwerking IVN Uden, Bernheze en Oss, Stichting Natuur en Milieu Landerd, Vogelwacht Uden e.o, Vrijwillig landschapsbeheer Uden, Vrijwillig landschapsbeheer Oss, Stichting Dassenwerkgroep NO Brabant	Bijdrages leveren voor nieuwe IBeP en een Gebiedsvisie Beschrijving geven van toename en afname van kwetsbare soorten, de effecten van de verdroging, de effecten van bosomvorming en begrazing en die van de recreatiedruk Overleg over verdroging	Frank van Dorst Toon Voets
18	Hoessenbosch Theater	Impact activiteiten volgen op Herperduin	Meedenken over toegestane activiteiten. Monitoren en vastleggen natuurwaarden	Toon Voets Frank van Dorst
19	Crosscircuit Zevenbergen	Verlenging vergunning	Zienswijze indienen over nieuwe vergunning. Publiciteit zoeken	Toon Voets Frank van Dorst
20	Plan Domineeshoef Schaijk	IVN Oss plan voor Zonnepark/waterbuffering/natuurvergroting langs A50	Ontwikkelen plan Samenwerken met Maashorst en Oss Projectgroep oprichten	Toon Voets Frank van Dorst Jan Broersen
Algemeen				
21	Omgevingsvisie/plan Oss	Drie gebiedsvisies voor Oss: Buitengebied, Stedelijk gebied en Stadjes & kernen.	Omgevingsplan checken op ambities en inzet op m.n. groen, natuur en landschap. Advies geven/zienswijze indienen	Johan Klaazen Frank van Dorst Toon Voets Jos van Oorschot
22	Groen/Blauw Natuur Netwerk	Groen/blauwe dooradering in buitengebied.	Conferentie/expert meeting organiseren. Advies opstellen voor een ecologische N-Z verbinding in Duurzame Polder	Jos van Oorschot Johan Klaazen Frank van Dorst
23	Maatlat Oss	Maatlat klimaat adaptieve groene gebouwde omgeving Oss Basiskwaliteit Natuur (BKN)	Input geven voor maatlat. Voorstellen geven voor eisen en richtlijnen. BKN koppelen aan Maatlat	Jos van Oorschot Henny Dekker Johan Klaazen Jan Broersen
24	Verkiezingen	Verkiezingen gemeenteraad in maart 2026	Input geven voor verkiezingsprogramma's PP in Oss.	Jan Broersen Jos van Oorschot Johan Klaazen
25	Bescherming dassen.	Werkgroep gr en r werkt sinds 20225 samen met IVN Bernheze en de gemeente Oss	Ook in Oss zijn dassenburchten aanwezig. Doel is door monitoring de das te beschermen maximaal op basis van dezelfde systematiek	René Govers

1.3 Vergroting biodiversiteit door beheer

Natuur en landschap zijn voor een deel in eigendom van de gemeente Oss. De gemeente Oss bezit een groot aantal natuurterreinen. Het beheer van 31 hiervan wordt in opdracht van de gemeente Oss uitgevoerd door de Stichting Landschapsbeheer Oss (SLO). Doel van SLO is immers:

Landschapsbeheer Oss

- Actief zijn in behoud, beheer, herstel en ontwikkeling van een ecologisch waardevol en mooi landschap met een streekeigen karakter in met name het buitengebied van de gemeente Oss;
- Bevorderen van educatie en uitwisselen van kennis;
- Vervullen van een maatschappelijke functie. Zij tracht haar doel te bereiken door:
 - De brede inzet van vrijwilligers;
 - Het aanbieden van gevarieerd werk in een maatschappelijk functionerende omgeving;
 - Participeren in breedschalig overleg en samenwerking met betrokken overheids- en natuurorganisatie.
- IVN Oss stelt haar kennis en kunde beschikbaar aan de gemeente en SLO binnen haar mogelijkheden ten aanzien van beoogde doelen, beheer en effecten zoals verwoord in het beheerplan.
- Zij monitort effecten en stelt de gegevens beschikbaar.
- Bij werkzaamheden zijn IVN-ers welkom ook om kennis beschikbaar te stellen aan de SLO-vrijwilligers
- Overleg zal plaats vinden over verdere educatieve ondersteuning voor SLO-vrijwilligers
- Gezamenlijk worden landschapsacademies georganiseerd.

SLO heeft onlangs een overeenkomst gesloten over het beheer van een aantal gemeentelijke natuurgebieden. De rol van SLO bij het beheer is kleiner geworden tot spijt van IVN en SLO. We zijn van mening dat de samenwerking beter kan en moet. De mogelijkheden voor burgerparticipatie worden onvoldoende benut en de kosten zijn onnodig hoog. Tussen de vier- en vijfhonderd leden en vrijwilligers van SLO, IVN en Stadse Boeren staan klaar om te helpen bij de gemeentelijk ambities door hulp en initiatieven bij inrichting/ beheer, educatie en inzet van kennis/kunde. Wij zullen ons in 2026 inzetten om de samenwerking te verbeteren.

2. Onze vrije tijd: kom mee naar buiten

Wat ons bezielt

"Onze vrije tijd is kostbaar, juist nu". Als we vrij zijn, is het quality time die we goed willen besteden. IVN nodigt mensen uit hun vrije tijd in de natuur door te brengen. Juist het contact met de natuur is van groot belang voor ons fysieke, mentale en emotionele welzijn. We zijn vergeten dat wij zelf deel uitmaken van de natuur en dat ons voortbestaan hier op aarde afhankelijk is van onze relatie met natuur. Onder het motto 'waar je van houdt, wil je voor zorgen' nodigt IVN mensen uit om in de natuur te genieten en iets terug te doen voor de natuur.

Terugblik en vooruitblik

IVN wil dat natuur inclusieve recreatie het nieuwe normaal wordt. Wij inspireren en helpen recreatieondernemers die de urgentie voelen en kansen zien om hun bedrijf inclusief de gastbeleving te vergroenen en iets terug te doen voor de natuur! Samen met deze actieve partners in de recreatiesector (o.a. Gastheren van het Landschap) bieden wij recreanten voldoende mogelijkheden om hun vrije tijd in de natuur door te brengen en deze op hun eigen manier te beleven.

Activiteiten voor recreanten	Wie
Ondersteunen Natuurcentrum De Maashorst met excursies	Oss, Bernheze, Uden
Excursies Natuurmonumenten Hemelrijkse waard	Oss
Diverse excursies in Oss en omstreken. Zie hoofdstuk 3.2	Oss, Bernheze, Uden en Veghel
Fête de la nature. Zie hoofdstuk 3.1	Oss/IVN Brabant
Slootjesdagen. Zie hoofdstuk 3.1	Oss/IVN Brabant
IVN-app, IVN Routes en andere recreatieve programma's	IVN-Brabant
Natuurinclusief Ondernemen: trainen en ondersteunen van recreatiebedrijven om natuurinclusief te worden qua natuurlijke inrichting, activiteiten en het uitdragen ervan.	IVN-brabant
Beweging naar natuurinclusieve recreatie als normaal: we vormen een koplopergroep met natuurinclusieve koploperbedrijven, die we in de etalage zetten	IVN-brabant
Customer journey Gastvrij in het Landschap: trainingen voor nieuwe Gastvrij in het Landschap-ondernemers en ondersteuning aan ons bestaande netwerk	IVN-brabant

3. Opgroeien en ontwikkelen in natuurinclusief Oss

3.1 Natuurbeleving voor de Jeugd

Natuur 'beleving' is afgelopen jaren steeds meer centraal komen staan bij onze inzet. Ook in 2025 stond dat centraal bij onze activiteiten. Hierbij lopen we in de pas met het landelijk IVN-beleid. Niet de kennis staat centraal. Een activiteit in de natuur moet voor kinderen een belevenis zijn. Daarnaast, en als direct gevolg van een fijne natuurbeleving, is educatie uiteraard een belangrijk doel. Kinderen willen nou eenmaal van alles weten. Het een kan het ander versterken. We denken dat door onze gekozen insteek zich "vanzelf" kennis opbouwt, met name als het gaat om omgaan met en zorg dragen voor de natuur

Onderzoek heeft aangetoond dat "magische momenten" in de natuur, zeker vóór het twaalfde levensjaar, grote invloed hebben op de natuurbeleving op latere leeftijd. Zulke momenten willen we creëren voor kinderen en jongeren die met ons mee op pad gaan. Hetzelfde effect is te verwachten van het vertellen van (natuur)verhalen. Daar ligt nog een te bewandelen pad vóór ons.

Wat bezielt ons?

Jonge kinderen staan van nature in verbinding met de natuur. Kinderen hebben een natuurlijke nieuwsgierigheid voor alles wat leeft en groeit. Het is bekend dat die natuurbeleving, c.q. buiten spelen, onder druk staat. Door digitalisering, verstedelijking en (over)bezorgde, werkende ouders spelen kinderen echter steeds minder buiten en komen ze minder in de natuur dan voorheen.

Kinderen brengen ongeveer 40% van de tijd dat ze wakker zijn, door op school. De lessen vinden voor 99% binnen plaats. Scholen komen vrijwel niet toe aan de echte natuurbeleving in het veld. Dat is niet alleen jammer, maar werkt in bepaalde mate remmend op de ontwikkeling. Elk kind heeft het recht met natuur in contact te komen. Veel onderzoeken laten zien dat bij de meeste kinderen intensief natuurcontact een leven lang doorwerkt. Contact met de natuur maakt kinderen creatiever, gezonder en socialer. Bovendien leren kinderen beter wanneer ze voldoende kunnen bewegen.

Het is van groot belang dat kinderen beseffen dat wij mensen onderdeel uitmaken van de natuur. Door ze actief te laten zijn in de natuur, krijgen ze een beter begrip van de wereld om zich heen en leren ze van de natuur te houden. IVN biedt natuurbeleving en educatie voor kinderen, voor ouders, voor professionals op school en bijvoorbeeld in de kinderopvang. De school zien wij als een belangrijke partner om natuur écht een plek te geven in het leven van kinderen.

Wij dromen van een natuurrijke school met groene klaslokalen, groene schoolpleinen, voedselbosjes en buitenonderwijs. Een natuurlijke omgeving die het natuurlijke gedrag ondersteunt en daarmee ook de natuurlijke verwondering die, zoals gezegd, inherent is aan het kind zijn.

We willen ons steentje bijdragen aan de transitie van stenen woestijnen naar groene, gezonde oases voor spelen en leren. Een natuurrijke school waar een groen schoolplein en buitenlessen vanzelfsprekend zijn. Zo wordt het zaadje geplant voor een levenslange verbinding met de natuur. Dat is van grote waarde aangezien we het hebben over de laatste generatie die iets kan doen tegen de klimaatverandering en het verlies van biodiversiteit.

Onze ambitie is dat alle kinderen van het basisonderwijs minstens éénmaal per jaar het Natuur Centrum, of een vergelijkbare organisatie, bezoeken voor praktisch en aanschouwelijk onderwijs, waarbij beleving voorop staat. Die ambitie halen we in Oss voor een groot deel. Daarnaast zouden alle kinderen van de basisschoolleeftijd ook minstens éénmaal per jaar daadwerkelijk de natuur in moeten trekken onder begeleiding van een deskundige begeleider. De natuur in de directe Osse omgeving leent zich hier prima voor. Op dit moment halen we ambitie niet. Hoogstens 40 % van de schoolkinderen komt jaarlijks rechtstreeks in contact met natuur en landschap.

In 2026 willen we hier op insteken door een goed aanbod te (gaan) presenteren en de politiek warm te maken. Dat willen we doen in samenspraak met andere organisaties die zich hiervoor willen inzetten.

We vinden het belangrijk om ook de leeftijdscategorie van ná de basisschool te betrekken. Mondjesmaat gebeurt dat al. Daar zouden we meer in willen investeren.

Terugblik en vooruitblik

We kijken als jeugdnatuurbegeleiders tevreden terug op 2025. We hadden flink wat aanmeldingen van schoolklassen, vooral in de tweede helft van het jaar. De wandelingen verliepen goed. De kinderen waren onverminderd enthousiast en de leerkrachten tevreden.

Onze vier 'vaste' wandelingen:

Deze staan centraal in ons aanbod. In 2025 ontvingen we 49 schoolgroepen met in totaal 946 kinderen, voor:

- Het oerwoudproject in Klein bOss: 16 groepen met 376 kinderen.
Het zelf ontwikkelde materiaal voldoet prima. Ook de kleuters worden er nu in bediend, zodat we een aanbod hebben voor alle groepen van het BO. Het materiaal wordt in 2026 geëvalueerd en geactualiseerd.
- De ontdekwandeling: resp. 11 en 197.
Dit blijft onverminderd populair bij de diverse scholen.
- De 'nieuwe' waterwandeling: resp. 5 en 70.
Na een inhoudelijke, organisatorische en materiele aanpassing, is deze goed bevallen. We gaan door op de, aangepaste oude, voet.
- De herfstwandeling: resp. 17 en 303.
Er was ruim ingeschreven door de scholen, in tegenstelling tot de trend van vorige jaren. Uiteraard hopen we dat dit zich in 2026 voortzet.

Onze andere vaste activiteiten:

- Op de Stadsboerderij: we hadden vier keer een natuur knutselmiddag. Dit gaan we in 2026 kwalitatief en kwantitatief uitbouwen.
IVN activiteiten op de stadsboerderij zijn niet alleen een JNB-verantwoordelijkheid. We willen andere werkgroepen erbij betrekken en een jaarprogramma aanbieden met maandelijks een activiteit. De eerste stappen zijn afgelopen jaar daarbij al gezet: in 2026 hebben we een aanbod voor 9 maanden. Uitbreiding hiervan valt nog te verwachten. De Elzenhoek staat hier zeker ook achter en wil de P.R. voor haar rekening nemen.
- De Proeftuin: vier keer een activiteit met bewoners van De Wellen en kinderen van de Nicolaasschool. Dit wordt in 2026 voortgezet.
- De 'Steltdag' op 1 juli met het T.B.L ging niet door vanwege de hitte. Voor 2026 is een speciale werkgroep geformeerd die het inhoudelijk gaat optimaliseren. We verwachten 90 leerlingen op 7 juli.
- Effe noar Geffen (Fête de la Nature): onze natuurknutselkraam was goed in trek. We willen bij de kind activiteiten nog meer natuurelementen toevoegen.

Eenmalige acties:

- Bos van Oss: i.s.m. SLO hebben we twee keer kinderactiviteiten georganiseerd tijdens het planten van bomen. In 2026 kan weer een beroep op ons gedaan worden.
- B.S.O. Heesch: tweemaal een actieve middag op Herperduin, met o.a. bezoek aan de schaapskudde.
- Om het lijstje compleet te maken: we waren in 2025 actief bij de opening van het parkje in het Olijfstraatje in Lithoijen, waterscheppen tijdens de waterdag van het waterschap op de stadsboerderij, opening van de insectentuin op de stadsboerderij, een natuurmiddag met bewoners van de vluchtelingen opvang.
- In 2026 zullen we weer bij elk verzoek bekijken of het haalbaar is om deel te nemen en onze natuur bijdrage te leveren.
- Er waren in 2025 geen losse aanvragen van scholen.
- Er waren in 2025 ook geen nieuwe activiteiten met scholen voor voortgezet onderwijs.

Werkgroep coordinator:

Deze is aftredend in 2026, maar omdat er nog geen opvolger beschikbaar is, wil hij langer aanblijven voor zolang nodig of wenselijk is. Het streven is om in 2026 een constructie te bedenken, in onderling overleg, waarin het mogelijk is dat hij zich tussentijds terugtrekt en het coordinatorschap overdraagt. Daarover zijn inhoudelijke afspraken gemaakt, zoals: bezien of taken verdeeld kunnen worden, afgeschoven of afgeroomd kunnen worden, het opstellen van een overzicht met relevante taken en de reële inzettijd.

Naast de inzet voor reguliere werkgroeptaken en de regionale JNB cursus en inspiratiedagen heeft de coördinator zitting in enkele bredere werkgroepen.

Allereerst op landelijk niveau. Dat is bij een eenmalig project gebleven: de opzet en uitbouw van de Proeftuin. Op plaatselijk niveau nog steeds een succes. Landelijk is er geen inzet meer. Ook andere projecten die op zijn pad komen worden vriendelijk afgeslagen. Tijdgebrek is hier debet aan en de verwachting is dat dit niet zal veranderen.

Op regionaal niveau spelen er drie acties:

J.A.B. (jongeren advies bureau): kortlopende projecten voor het V.O. Momenteel speelt er geen en er zijn nog geen signalen dat er in 2026 iets komt. Mocht dat wel zo zijn, dan gaan we participeren.

Bijeenkomsten met IVN Brabant en vertegenwoordigers van JNB werkgroepen, de zgn 'Natuurhelden'. Deze halfjaarlijkse bijeenkomsten zijn bedoeld om ervaringen uit te wisselen met de zgn. 'natuurhelden'. Daarmee worden IVN'ers bedoeld die actief zijn op scholen of met kinderen van de basisschool leeftijd. Ook kennismaken met allerlei bruikbare nieuwe materialen en activiteiten is een doel. Deze zinvolle bijeenkomsten zullen in 2026 doorgang vinden.

Er bestaat een brainstormgroep van IVN Zuid (Brabant en Limburg) die zich inzet voor het betrekken van jongvolwassenen bij IVN. Ook de doelgroep zelf is daarbij vertegenwoordigd. Uitgangspunt is niet direct het werven van leden uit de genoemde doelgroep, maar wel jongvolwassenen op hun eigen relevante wijze binnenhalen. In algemeen zijn dat kortlopende of tijdelijke acties. Er zijn al enkele resultaten geboekt: jongvolwassenen hebben zich aangemeld als vraagbaak en ondersteuning bij te organiseren activiteiten. Ook op dit vlak zouden het gewenst zijn dat van de afdeling meerdere mensen zich gaan aansluiten, liefst ook jongvolwassenen zelf.

Het is wenselijk om in 2026 deze inzet wat breder uit te smeren binnen onze afdeling, zowel binnen de werkgroep als binnen de andere werkgroepen. De basis is binnen onze afdeling nu wel erg smal.

Bovendien werkt samen optrekken in deze versterkend. Het voorkomt ook dat er bij het (tijdelijk) wegvallen van iemand geen opvolger of vervanger voor bepaalde taken is. Er dient wat dat betreft meer garantie op continuïteit en inbedding te komen.

Cursus JNB

Samen met de afdelingen Veghel en Bernheze is er in 2025 voor de tweede maal een cursus jeugdnatuurbegeleider georganiseerd. Ook dit keer draaide het bijna volledig om het thema 'Flow learning', waarbij vooral de natuurbeleving centraal staat en in mindere mate natuurkennis. Jammer dat er weinig nieuwe Osse deelnemers waren. Het onderliggende doel om nieuwe JNB'ers te werven is hiermee niet gehaald.

Voor 2026 staat geen nieuwe cursus gepland. We gaan wel twee inspiratiedagen organiseren voor alle begeleiders van de vier regionale afdelingen. Zie 6.5.1

Jeugdnatuurbegeleiders 2025

Onze werkgroep schommelt al een tijdje rond de 15 leden. Er kwamen wat mensen bij, enkelen vielen af. Niet iedereen is 100% inzetbaar. Zoals IVN breed vergrijzing een aandachtspunt is, is dat ook binnen onze afdeling. We zijn dan ook erg blij met wat jonge aanwas. Omdat jeugdnatuurbegeleiders meestal ingezet worden onder schooltijd is numerieke aanvulling van onze werkgroep lastig te realiseren. We hopen dat een volgende cursus JNB wellicht in 2027, wat meer soelaas gaat bieden. Voor een gezonde organisatie, met ons inzetpakket en gewenste uitbreiding daarvan, is het streven om 20 actieve jeugdnatuurbegeleiders te hebben.

Activiteiten 2026			
Wat	Wanneer	Doelstelling	Thema/Doelgroep
Activiteit in de Proeftuin van de Wellen	29 januari	Cross-over ouderenzorg, jeugdeducatie: natuurfacetten en sociale opdracht	2 groepen 5 van de Nicolaasschool en bewoners van de Wellen
Vogels kijken in het Ruwaardpark	21 februari	Activiteit op de Stadsboerderij mmv vogelwerkgroep	Bezoekers van de Stadsboerderij
Waterdiertjes scheppen	7 maart	Activiteit op de Stadsboerderij	Bezoekers van de Stadsboerderij
Werkgroep overleg	10 maart	Inzetrooster invullen en w.v.t.t.k.	Werkgroep leden
Activiteit in de Proeftuin van de Wellen	26 maart	Cross-over ouderenzorg, jeugdeducatie: natuurfacetten en sociale opdracht	2 groepen 5 van de Nicolaasschool en bewoners van de Wellen
Nationale buitenlesdag; inzet op verzoek	7 april	Kinderen krijgen meer lessen buiten	Leerlingen van basisscholen
Regionale JNB inspiratie dag	11 april	Ervaringen uitwisselen en ideeën opdoen	Leden van regionale werkgroepen JNB
Bloemen en blaadjes	16 mei	Activiteit op de Stadsboerderij	Bezoekers van de Stadsboerderij
Activiteit in de Proeftuin van de Wellen	28 mei	Cross-over ouderenzorg, jeugdeducatie: natuurfacetten en sociale opdracht	2 groepen 5 van de Nicolaasschool en bewoners van de Wellen
Water scheppen, vijver Ruwaardpark	6 juni	Activiteit op de Stadsboerderij i.s.m. de natuurgidsen	Breder publiek: kinderen
Op zoek naar bloemen	4 juli	Activiteit op de Stadsboerderij i.s.m. werkgroep vegetatie	Bezoekers van de Stadsboerderij
Natuurdag op De Stelt	7 juli	Leerlingen van V.O. kennis laten maken met diverse natuuraspecten	90 leerlingen van leerjaar 1 van TBL
Speurtocht in het Tiny Forest	29 augustus	Activiteit op de Stadsboerderij	Bezoekers van de Stadsboerderij
Kindernatuur-activiteiten tijdens Effe naar Geffe	6 september	Diverse doelgroepen bereiken en meer naamsbekendheid genereren	Breder publiek
Werkgroep overleg	9 september	Inzetrooster invullen en jaarplanning	Werkgroep leden
Op zoek naar bloemen	12 september	Activiteit op de Stadsboerderij i.s.m. werkgroep vegetatie	Bezoekers van de Stadsboerderij
Regionale JNB inspiratiedag (OVb)	3 oktober	Ervaringen uitwisselen en ideeën opdoen	Leden van regionale werkgroepen JNB

Activiteiten 2026			
Wat	Wanneer	Doelstelling	Thema/Doelgroep
Herfst: paddenstoelen, zaden en noten	18 oktober	Activiteit op de Stadsboerderij	Bezoekers van de Stadsboerderij
Werkgroep overleg	19 november	Actuele onderwerpen en jaarafsluiting	Werkgroep leden
Voedsel in de winter	19 december	Activiteit op de Stadsboerderij	Bezoekers van de Stadsboerderij
n.n.t.b.			
Jaarafsluiting	n.n.t.b.	Versterken verenigingsgevoel	Actieve leden werkgroep JNB
Geplande vaste projecten/wandelingen			
Project 'Oerwoud in Oss...' in het Tiny Forest Ruwaardpark	Het gehele jaar	Activiteiten in Tiny Forest, Klein bOss: op ontdekking in het oerwoudje	Alle basisschoolgroepen
Ontdekwandeling in de Vierwinden	Mei	Natuur ontdekken met gebruikmaking van alle zintuigen.	Basisschoolgroepen 3 en 4
Waterwandeling in het plassengebied langs de Frankenbeemdweg	Juni	Kinderen ervaren wat er te ontdekken valt in en rondom water.	Basisschoolgroepen 6 en 7
Herfstwandeling in De Stelt, opgave door scholen in juni	Oktober/November	Ontdekken van allerlei herfst facetten	Basisschoolklassen 5 t/m 8

Met wie

- Diverse basisscholen uit de gemeente Oss en daarbuiten, die zich opgegeven hebben of een beroep op ons doen. We zien een trend dat steeds meer S.O en S.Ba.O. scholen ons weten te vinden en ervaren dat als een welkome uitdaging.
- V.O. scholen uit Oss. Er loopt momenteel concreet nog één contact: het hierboven genoemde T.B.L.
- IVN-Oss werkgroepen, m.n. Natuurgidsen, en indien relevant andere werkgroepen, ter ondersteuning bij onze activiteiten.
- IVN-afdelingen uit de regio (Uden, Bernheze, Veghel).
- IVN Brabant i.v.m. onder andere de cursus, mogelijk ook de inspiratie dag en gezamenlijk te organiseren activiteiten. Uiteraard ook via de website en vooral de bruikbare ideeën die daar te vinden zijn. Ook voor: het project 'natuurhelden' en 'betrekken van jongvolwassenen'.
- N.C. / Stadsboerderij de Elzenhoek
- SLO, met bv. de Steltdag.
- Woonzorgcentrum De Wellen: de Proeftuin

3.2 Natuurbeleving voor jong en oud

Wat bezielt ons?

Welkom bij IVN Natuurgidsen, dé plek waar natuurbeleving en educatie samenkomen. Of je nu jong of oud bent, veel weet over de natuur of net begint, bij ons staat het ervaren van en verwonderen over de natuur centraal. Wij bieden een breed scala aan activiteiten, variërend van wandelingen tot fietstochten, waarin thema's als biodiversiteit, duurzaamheid en seizoensgebonden natuurverschijnselen worden verkend.

Natuur is niet alleen een plek om te ontspannen, maar ook een waardevolle omgeving die bijdraagt aan welzijn en bewustwording. Door middel van onze activiteiten laten we zien hoe je niet alleen kunt genieten van de natuur, maar ook actief kunt bijdragen aan haar behoud en bescherming. Dit draagt bij aan een duurzaam, veerkrachtig ecosysteem, waarin biodiversiteit centraal staat.

In samenwerking met regionale afdelingen van IVN werken we samen met lokale partners om de natuur in jouw directe omgeving beter te beschermen en te bevorderen. Hierbij ligt de nadruk op het versterken van biodiversiteit, van stedelijke parken tot natuureservaten. We moedigen actief deelname aan lokale natuurprojecten aan, zodat we gezamenlijk kunnen zorgen voor een bloeiende, diverse natuur.

Onze excursies zijn erop gericht om mensen van alle leeftijden te verbinden met de natuur. Of het nu gaat om een verfrissende wandeling of een educatieve activiteit, we streven naar het creëren van bewustwording en betrokkenheid. We bieden een laagdrempelige deelname zonder financiële verplichtingen, omdat we geloven dat natuurbeleving voor iedereen toegankelijk moet zijn.

Laten we samen de natuur ontdekken, leren hoe we haar kunnen beschermen en anderen inspireren om hetzelfde te doen. Met IVN Natuurgidsen draag je niet alleen bij aan je eigen natuurervaring, maar ook aan een duurzamere toekomst waarin biodiversiteit en natuurbescherming voorop staan.

Terugblik (okt 2024-sep 2025)

Activiteiten	Aantal	Deelnemers	Doelgroep	Landelijke campagne
Publiekswandelingen	17 wandelingen en 1 fietstocht	460	Volwassenen, kinderen, senioren	Nee
Privé-wandelingen	8	150	Volwassenen	Nee
Totaal	26	610		

Daarnaast zijn we in 2024 gestart met Nascholing natuurgidsen met als eerste onderwerp Stikstof.

Vooruitblik

Dag	Datum/tijd	Thema en locatie
Zondag	25 januari 10.00-12.00	Snertwandeling Herperduin
Zondag	1 februari 10.00-12.00	Tuinvogeltelling
Zondag	1 maart 10.00-12.00	Mossen en korstmossen Herperduin
Dinsdag	24 maart	Lesavond nascholing gidsen "akelige bestjes"

Dag	Datum/tijd	Thema en locatie
Dinsdag	31 maart	Lesavond nascholing gidsen "akelige beestjes"
Zondag	12 april 10.00-12.00	Diersporen
Vrijdag	24 april 19.30-21.00	Avondwandeling door het bos Herperduin
Zondag	3 mei 10.00-12.00	Middelwaard
Dinsdag	12 mei	Lesavond Nascholing gidsen "Eten uit de Natuur"
Zondag	17 mei	Excursie Nascholing gidsen "Eten uit de natuur"
Zondag	31 mei 10.00-12.00	Rijsvennen
Woensdag	17 juni	Poëziewandeling i.s.m. PPO
Vrijdag	3 juli 19.30-21.30	Zomeravond fietstocht Maashorst
Woensdag	15 juli 10.00-13.00	Seniorenwandeling Met koffie
Zondag	16 augustus 10.00-12.00	Heidewandeling
Zondag	30 augustus 10.00-12.00	Kleine kriebel beestjes Ossermeer
Dinsdag	8 september	Lesavond Nascholing gidsen " Het verborgen leven in de bodem"
Dinsdag	22 september	Lesavond Nascholing gidsen " Het verborgen leven in de bodem"
Zondag	27 september	Excursie Nascholing gidsen "Het verborgen leven in de bodem"
Zondag	4 oktober 10.00-12.00	5 landschappen wandeling Herperduin
Vrijdag	17 oktober 10.00-12.00	Herfstwandeling paddenstoelen
Zaterdag	18 oktober 13.00-15.00	
Zondag	19 oktober 10.00-12.00	
Zaterdag	24 oktober 20.00-22.00	Wandeling in het donker Nacht van de nacht
Zondag	8 november 14.00-16.00	Wandeling i.s.m. MGO : Verhalen tussen de bomen, natuur en historie in de stad.
Zondag	27 december 10.00-12.00	Oudejaarswandeling Koolwijk

Met Wie

Voor onze excursies werken we samen met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en diverse werkgroepen binnen het IVN Oss, zoals de Vogelwerkgroep.

Samen met de regio wordt in 2026 de volgende natuurgidsen opleiding vormgegeven. IVN Oss is hiervoor de kartrekker. Deze opleiding start in 2027.

3.3 Natuur doet ouderen goed

Wat ons bezielt

De afgelopen jaren komt keer op keer het positieve effect van natuur op gezondheid en welzijn uit onderzoek naar voren. Niet alleen op het fysieke vlak, maar ook op de mentale gezondheid: natuur draagt bij aan positieve gezondheid. IVN Oss verbindt gezondheid aan natuur.

Natuur doet je goed!

We willen mensen, die weinig of niet meer buiten komen toch een natuurbeleving brengen. De doelgroep op dit moment zijn de bewoners van de volgende verpleeghuizen: Huize De Ruwaard (Ministerhof), Cortefoort en De Wellen.

Terugblik

Activiteiten 2025				
	Aantal	Deelnemers	Doelgroep	Landelijke campagne
Natuurkoffer:				
Winter	6	10- 15	Mensen met dementie	Ja
Lente	6	10- 15	Mensen met dementie	ja
Zomer	6	10- 15	Mensen met dementie	Ja
Herfst	6	10- 15	Mensen met dementie	Ja
Natuurwandeling Cortefoort	3	20	Mensen met dementie.	Nee
Dahliawandeling Cortefoort	1	20	Mensen met dementie	Nee
Totaal				

Vooruitblik

Ieder seizoen maken we een ronde langs deze verpleeghuizen. Op één ochtend hebben we meestal 2 groepen in hetzelfde verpleeghuis.

Een week van tevoren komen we bij elkaar om de bezoeken door te nemen en te plannen wie wanneer waar mee naar toe gaat. Het hangt ook af van de overige activiteiten in de verpleeghuizen.

Wij staan open voor uitbreiding, zodat er meer verpleeghuizen kunnen worden bezocht. Wie zich aangesproken voelt: neem gerust contact met ons op.

Cun Wijnen cunwijnen@gmail.com of T. 06- 29261779

Activiteiten 2026			
Wat	Aantal	Deelnemers	Doelgroep
Natuurkoffer:			
Winter	6	10-15	Mensen met dementie
Lente	6	10- 15	Mensen met dementie
Zomer	6	10- 15	Mensen met dementie
Herfst	6	10- 15	Mensen met dementie
Natuurwandeling Cortefoort	3	20	Mensen met dementie
Dahliawandeling Cortefoort	1	20	Mensen met dementie
Totaal			

De Natuurkoffer

De Natuurkoffer is een activiteit binnen enkele verpleeghuizen in Oss; t.w. CorteFoort, Huize de Ruwaard (Ministerhof) en De Wellen. In de koffer hebben we allerlei spullen om te bekijken, te voelen, te horen, die iets van de Natuur oproepen. Bijvoorbeeld een handpop Eekhoorn, een verse bloem van het seizoen, en veel foto's. Met deze koffer bezoeken we elk seizoen deze verzorgingshuizen.

De Natuurwandeling

Met bewoners van Cortefoort, die nog naar buiten kunnen en willen, beleven we de seizoenen (behalve de winter) buiten d.m.v. een wandeling.

We wandelen door het naastgelegen park en laten van alles zien, voelen, ruiken en doen. Hiervoor zijn de familie, verwanten of vrijwilligers ingeschakeld om de rolstoel, die meestal nodig is, voort te duwen. In het najaar bezoeken we ook dahliatuin Prinses Irene, deze staat dan volop in bloei.

Met wie

Voor deze activiteiten werkt de ouderenwerkgroep samen met de activiteitenbegeleider van de betreffende verpleegthuizen. Natuur doet je goed is een landelijk project van IVN.

4. Flora en fauna in natuurinclusief Oss

4.1 Vegetatie

Wat bezielt ons?

De leden van de werkgroep vegetatie houden zich bezig met het determineren en inventariseren van wilde planten in de gemeente Oss en ruime omgeving. Wij doen dit o.a. voor FLORON (Floristisch Onderzoek Nederland), Natuurmonumenten en Landschapsbeheer maar ook voor particulieren als die hierom vragen. Het op deze manier meewerken aan het vastleggen van gegevens en van de ontwikkeling van wilde planten in specifieke gebieden vergroot ook de plantenkennis van onze leden. Waarbij we vooral van elkaar leren. Dit kan ook in de vorm van lezingen en excursies voor de eigen werkgroep.

De werkgroep bestaat uit 25 leden waarvan er 10 -15 gemiddeld actief zijn bij een inventarisatie. Bij de opening en sluiting van het seizoen en de jaarvergadering zijn we bijna voltallig. In het voorjaar en zomer gaan we elke woensdagochtend op stap en in het najaar en winter af en toe. Naast het inventariseren heeft de werkgroep ook een duidelijke sociale functie.

Terugblik 2025

Activiteiten 2025				
	Aantal	Deelnemers	Doelgroep	Landelijke campagne
Inventarisatie KM hok Floron	8	10-15	Eigen werkgroep	Nee
Inventarisatie Hemelrijkse waard voor Natuurmonumenten	2	10-15	Eigen werkgroep	Nee
Inventarisatie Middel waard voor Natuurmonumenten	3	10-15	Eigen werkgroep	Nee
Inventarisatie Vennen: Munven voor Nico Ettema	1	10-15	Eigen werkgroep	Nee
Inventarisatie IBOR gemeente Oss	3	10-15	Eigen werkgroep	Nee

Inventarisatie particulier: de Berkt	1	10-15	Eigen werkgroep	Nee
Lezing geneeskrachtige kruiden	1	40-50	IVN Oss	Nee
Presentatie plantenfamilie kenmerken	1	20	Eigen werkgroep	Nee
Excursies	3	20	Eigen werkgroep	Nee
Eindejaar plantenjacht (Floron)	1	10-15	Eigen werkgroep	Nee
Bijeenkomsten eigen werkgroep	3	25	Eigen werkgroep	Nee
Totaal	27	+/-200		

Vooruitblik

Activiteiten 2026			
Wat	Wanneer	Doelstelling	Doelgroep
Inventarisatie KM hok Floron	Mei t/m Okt	Gegevens voor Floron	Eigen Werkgroep
Inventarisatie Hemelrijkse waard	Mei t/m Okt	Gegevens voor natuurmonumenten	Eigen Werkgroep
Inventarisatie Middel waard	Mei t/m Okt	Gegevens voor natuurmonumenten	Eigen Werkgroep
Inventarisatie: Ganzenven	Mei t/m Okt	Gegevens voor Maashorst/Herperduin	Eigen Werkgroep
Inventarisatie IBOR voor Oss	Mei t/m Okt	Gegevens voor beheer	Eigen Werkgroep
Inventarisaties particulier	Mei t/m Okt	Kruidenrijk grasland	Eigen Werkgroep
Excursies	Jan t/m Dec	Kennis eigen werkgroep	Eigen Werkgroep
Lezing/Presentatie	Jan t/m Dec	Kennis eigen werkgroep	IVN Oss
Werkgroep bijeenkomsten	Jan t/m Dec	Kennis eigen werkgroep	Eigen Werkgroep
Effe Naar Geffen	Sep	Educatie en IVN-promotie	Bezoekers evenement
Eindejaar Plantenjacht	Dec - Jan	Gegevens voor Floron	Eigen Werkgroep

Met Wie

Voornamelijk met de eigen werkgroep of binnen IVN Oss. Onze doelstelling om meer jonge mensen aan te trekken voor de werkgroep, door ook op weekenden inventarisaties te organiseren, blijkt in de praktijk moeilijk te realiseren.

4.2 Vlinders, libellen en Insecten

Wat bezielt ons?

Onze werkgroep bestaat uit 45 leden verdeeld over IVN Oss en IVN Bernheze.

Om onze kennis bij te houden worden er in de winterperiode fotopresentaties gehouden en natuurlijk ook voor de nieuwe leden onder ons is dit zeker een aangename bijeenkomst. Dit wordt vooral in de winterperiode gehouden van januari tot en met maart. In de daaropvolgende maanden tot en met oktober worden er wandelingen gemaakt in omgeving Oss en Bernheze. Wij monitoren niet alleen de vlinders en libellen, maar ook andere insecten komen aan bod. Door al deze gegevens te verzamelen en dit door te geven aan de Vlinderstichting/Waarneming.nl kunnen wij een beeld krijgen over de toestand van de natuur.

rups vd Meriansborstel

Terugblik 2025

Activiteiten				
	Aantal	Deelnemers	Doelgroep	Landelijke campagne
Fotopresentatie 22/1	1	12 leden + 4 gasten	Leden en gasten	
Fotopresentatie 25/2	1	17 leden + 5 gasten	Leden en gasten	
Landelijke Dag 1/3	1	7 leden	Leden	X
Fotopresentatie 19/3	1	17 leden + 4 gasten	Leden en gasten	
Nationale bijtelling 13/4	1	6 leden + DTV gast	Leden en gasten	X
Wandeling 20/4	1	6 leden	Leden en gasten	
Wandeling 4/5	1	16 leden + 2 gasten	Leden en gasten	
Wandeling 18/5	1	7 leden	Leden en gasten	
Wandeling 1/6	1	14 leden	Leden en gasten	
Wandeling 15/6	1	13 leden + 2 gasten	Leden en gasten	
Wandeling 29/6	1	9 leden + 1 gast	Leden en gasten	
Wandeling 13/7	1	16 leden + 3 gasten	Leden en gasten	
Wandeling 27/7	1	11 leden + 1 gast	Leden en gasten	
Wandeling 10/8	1	6 leden + 4 gasten	Leden en gasten	
Wandeling 24/8	1	13 leden	Leden en gasten	
Wandeling 7/9	1	11 leden + 1 gast	Leden en gasten	
Wandeling 21/9	1	8 leden + 1 gast	Leden en gasten	
Wandeling 8/10	1	13 leden	Leden en gasten	
Nachtvlindersen 23/5	1	7 leden	Leden en gasten	
Nachtvlindersen 27/6	1	5 leden + 2 gasten	Leden en gasten	
Nacht vd Nachtvlinder 25/7	1	8 leden + 5 gasten	Leden en gasten	X
Nachtvlindersen 22/8	1	10 leden + 15 gasten	Leden en gasten	
Nachtvlindersen 13/9	1	8 leden	Leden en gasten	

Activiteiten				
	Aantal	Deelnemers	Doelgroep	Landelijke campagne
Evaluatie	1	15 leden	Leden	
Boerenmarkt Effe Noar Geffe	1	16 leden + publiek	Publiek	
Totaal	25	255 leden + 51 gasten + publiek		

Nachtvliederen

Vooruitblik

In 2026 staan er weer verschillende wandelingen op het programma. Zo hebben wij ook een bijtelling in de week van de Nationale bijtelling en houden wij ons bezig met een 5-tal nachtvliedertellingen. Een aantal fotopresentaties van en voor de leden en vele presentaties op de landelijke vlinderdag in Wageningen hebben wij als aftrap voor het nieuwe seizoen. Als afsluiting van het seizoen wordt er een gallenwandeling gemaakt en ook deze wandeling blijkt erg in trek onder de leden.

Activiteiten 2026			
Wat	Wanneer	Doelstelling	Doelgroep
Fotopresentatie	21/1	Kennis vergaren	Leden + gasten
Fotopresentatie	25/2	Kennis vergaren	Leden + gasten
Landelijke Dag	7/3	Kennis vergaren	Leden
Fotopresentatie	26/3	Kennis vergaren	Leden + gasten
Nationale bijtelling	13/4 - 19/4	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	19/4	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	8/5	Monitoren	Leden + gasten
Nachtvliederen	15/5	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	17/5	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	31/5	Monitoren	Leden + gasten

Activiteiten 2026			
Wat	Wanneer	Doelstelling	Doelgroep
Nachtvlindersen	12/6	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	14/6	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	28/6	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	12/7	Monitoren	Leden + gasten
Nacht vd Nachtvlindernacht	17/7	Monitoren	Leden + Publiek
Wandeling	26/7	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	9/8	Monitoren	Leden + gasten
Nachtvlindersen	21/8	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	23/8	Monitoren	Leden + gasten
Boerenmarkt Effe Noar Geffe	4/9	Educatie	Publiek
Nachtvlindersen	11/9	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	13/9	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	27/9	Monitoren	Leden + gasten
Wandeling	4/10	Monitoren	Leden + gasten
Evaluatie	14/10	Terugblik/voorblick	Leden

Met Wie

Wij werken samen met De Vlinderstichting, Gemeente en SLO. Samen worden verschillende natuurgebieden bij regelmaat goed bekeken en wij hopen op deze manier mooie gebieden te creëren die goed leefbaar zijn voor de vlinders, libellen en insecten. Ook wordt er aansluiting gezocht bij publieksactiviteiten zoals bij de Nachtvlindernacht. Door extern presentaties te houden over vlinders, libellen en insecten hopen wij meer kennis bij te brengen.

4.2 Vogels

Wat bezielt ons?

De Vogelwerkgroep heeft als belangrijkste doel de in het wild levende vogels te beschermen en zo mogelijk ook hun natuurlijke habitat. Vogels zijn goede graadmeters voor hoe de natuur eraan toe is. Bij ruim 1/3 van de broedvogelsoorten en 1/5 van de trekvogelsoorten is de trend op zowel de korte als langere termijn negatief. Het aantal boerenlandvogels is sinds 1960 met 60 tot 70% teruggelopen. Vooral de weidevogels gaan hard achteruit. Van de broedvogels die in steden en dorpen voorkomen gaan er meer soorten in aantal achteruit dan vooruit; vooral voor soorten die in parken, stadsbossen, struiken en struweel te vinden zijn. Bij ongeveer de helft van de ruim 270 vogelsoorten in Nederland is de ontwikkeling stabiel of positief.

De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang zijn de landbouw (mest, pesticiden, monotoon grasland), het waterbeheer (peilbeheer en visserij) en de stedelijke ontwikkeling (woningbouw, industrieterreinen, infra, recreatie). Voor de toekomst is vooral ook een negatieve impact te verwachten van de klimaatverandering en de energietransitie met windmolens (Lithse Polder, Elzenburg-De Geer) en zonneparken.

Voor de Vogelwerkgroep staat het plezier in vogels kijken en hun gedrag te bewonderen voorop. Gewoon erop uit, kijken en genieten, al dan niet met fotograferen en ervaringen uitwisselen zijn favoriet, maar ook inventarisaties, tellingen, wandelingen en excursies zijn belangrijke activiteiten. Soms worden publieksgerichte wandelingen/excursies ondernomen, zoals een fietstocht langs de belangrijkste vogelgebieden in de gemeente, helpen op het Natuurcentrum NME of iets organiseren

voor buurten en scholen. Via enkele app-groepen vindt continue uitwisseling plaats van bijzondere ontdekkingen e.d. Ook lezingen, cursussen of infoavonden worden geactiveerd, zoals met betrekking tot het ecologie- en groen(beheer-)beleid van de gemeente, jachtbeleid van terreinbeheerders, handhaving van de groene wetten etc.

Vanuit deze activiteiten wordt ook inbreng geleverd aan de werkgroep Groen en Ruimte voor allerlei (vooral gemeentelijke) plannen en projecten.

Meegeholpen wordt aan monitoring (van de natuurgebieden), landelijk maar ook bijv. van natuurgebiedjes van de gemeente (en in beheer bij SLO), voor Natuurmonumenten, het waterschap Aa en Maas of het Brabants Landschap. En bij gelegenheid worden bijzondere uitvoeringsactiviteiten ondernomen, zoals hulp bij het knotten van wilgen, het maken van vlotjes voor visdiefjes, wanden voor oeverwaluwen en kijkhutten.

Ook is er koppeling met werkgroepen van andere instanties zoals t.a.v. roofvogels, uilen en weidevogels e.d. SLO, Sovon, Vogelbescherming, Brabants Landschap, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Brabantse Milieufederatie en de Agrarische Natuurvereniging zijn bekende instanties, waar meer en minder uitwisseling van informatie plaatsvindt. Diverse leden draaien daarvoor ook bijzondere diensten zoals het ringen, het hangen van kasten en het beschermen van legsels in de polder.

Terugblik en vooruitblik

De werkgroep blijft stabiel met plm. 65 leden. Er is wel een onderscheid te maken in het actieve deel en een minder actief deel. Ook de deelname aan excursies, wandelingen e.d. loopt gestaag terug. Zodoende is een heroriëntatie noodzakelijk op focus, samenhang en samenwerking binnen de werkgroep. De (dubbele) vergrijzing (meer ouderen die ook steeds ouder worden), individualisering en digitalisering zijn een deel van deze ontwikkeling. Enerzijds helpt de digitalisering de uitwisseling van informatie, echter de samenwerking en enthousiasmering in teamverband komt er verder mee onder druk.

De heroriëntatie zal helderheid moeten verschaffen waar vooral het nieuwe elan gezocht moet worden:

- Is de groep vooral op zoek naar kennis en deskundigheid rondom vogels en hun bescherming (soorten en gebieden) en minder naar het educatieve aspect van e.e.a. Of een andere combinatie.
- Wil men (meer) op pad met deskundigen, dan wel uitwisseling van deskundigheid via app-groepen, studiegroepen o.i.d.
- Is samenwerking op deze fronten gewenst met de omliggende IVN-afdelingen, zoals Bernheze, Uden, Veghel, Grave.
- Moet de organisatie binnen de werkgroep worden aangepast en hoe dan, bijv. geen/minder vergaderingen maar vooral inhoud met lezingen e.d.
- Kan via werving van nieuwe leden (vooral jongeren) een nieuw elan worden ingebracht en hoe dan.

In 2026 zal deze heroriëntatie moeten worden afgerond.

Bereik

De werkgroep heeft plm. 65 leden, die regelmatig allerlei info krijgen doorgestuurd, van jaarplan en -verslag, van activiteiten zoals excursies, wandelingen, lezingen, tellingen, monitoring t/m de info van activiteiten van Vogelbescherming Nederland.

Ook via een 2-tal app-groepen van respectievelijk 28 en 27 deelnemers vindt bijna op dagelijkse basis uitwisseling plaats van (bijzondere) waarnemingen, activiteiten e.d., plaatselijk/regionaal/landelijk/internationaal.

Excursies, wandelingen, fietstochten worden georganiseerd met een heel wisselend bereik. Voor de interne activiteiten (pakweg 5 per jaar) blijft de belangstelling beperkt tot max 10 personen. Voor externe, publieksgerichte activiteiten (pakweg 2 per jaar) is de deelname te schatten op 15 tot 40.

Agenda 2026	
Hertogswetering	Januari
Nieuwjaarsbijeenkomst	Januari
Tuinvogeltelling	Februari
Hertogswetering	Februari
Werkgroep	Maart
Hertogswetering	Maart
Nationale Vogelweek	April
Big Day	Mei
Werkgroep	September
Euro Bird Watch	Oktober
Werkgroep	November
Werkgroep	December

Samenwerking

Extern wordt vooral aangesloten bij activiteiten van Vogelbescherming en Sovon (tellingen en activiteiten zoals Euro Bird Watch, Nationale vogelweek, BMP-tellingen) en de werkgroepen uilen, roofvogels en weidevogels van organisaties zoals Brabants Landschap en de Agrarische Natuur Vereniging. Steeds meer vindt uitwisseling plaats met activiteiten met de omliggende IVN-afdelingen, zoals met Uden, Grave en Den Bosch. Intern wordt aansluiting gezocht bij activiteiten rondom jongeren, publieksactiviteiten en externe exposure.

4.3 Amfibieën

Wat bezielt ons?

Leden van de werkgroep zetten zich in voor het behoud van amfibieën. Zij helpen padden veilig oversteken aan de zuidzijde van de Hazenakkervijver. Ook monitoren zij de aanwezigheid van kamsalamanders.

Vooruitblik

Activiteiten 2026			
Wat	Wanneer	Doelstelling	Doelgroep
Werkdag Hazenakkervijver	31 Januari	Schermen nalopen, roosters plaatsen,	Leden
Dagelijks 's-avonds overstekende padden veilig overzetten in straten in omgeving van Hazenakkervijver	1 Februari tot en met 31 maart	Dagelijks 's-ochtends: schermen controleren Wilpertslaan en Bremlaan	Leden
Onderzoek kamsalamanders geschikte waters in Oss-zuid, Herperduin, EVZ Het Mun, NW-zijde Maashorst.	15 april tot en met 31 Mei	Bijna ieder weekend: op vrijdagavond fuiken uitzetten en zaterdagochtend controleren,	Leden
Padden veilig overzetten paden hazenakker	28 Oktober	Jaarvergadering van 19.30h tot 21.00h.	Leden

Samenwerking

De paddenwerkgroep kan altijd hulp gebruiken. Handje uitsteken? Neem contact op met Edward Sliwinski. edwlucliwinski@gmail.com

5. Natuurfotografiewerkgroep

Wat bezielt ons?

Wij zijn gepassioneerd door het maken van mooie foto's in de natuur. Om dit te bevorderen, bekijken en bespreken we foto's. Er worden foto-excursies georganiseerd en lezingen gegeven. De foto avonden worden eens per maand gehouden (zie agenda) en duren twee uur. Meestal volgens een vast stramien: 1e uur techniek, spreker of presentatie, 2de uur foto's bekijken en bespreken rond een thema. Deze thema's worden jaarlijks vastgesteld. Het bezoeken van de avonden en deelnemen aan excursies is uiteraard geheel vrijblijvend. Doel is te komen tot een betere foto.

De werkgroep staat open voor iedereen; zowel voor beginners als voor gevorderden. Tevens maakt het niet uit of je beschikt over een eenvoudige compact camera of een dure spiegelreflex.

Terugblik

We kijken tevreden terug op het seizoen 24/25. Het aantal leden is ongeveer hetzelfde gebleven en elke clubavond wordt druk bezocht. We zijn begonnen aan een samenwerking met andere IVN-werkgroepen in het gebied Middelwaard.

Verder hebben wij een Instagram account aangemaakt zodat wij onze foto's kunnen delen met een groter publiek.

Vooruitblik

Wij hopen een boeiend programma opgesteld te hebben voor het komend seizoen. Wij zijn van plan weer gebruik gaan maken van de kennis van ervaren IVN-ers waardoor wij nog meer van de natuur op kunnen steken.

Bereik

De fotowerkgroep telt momenteel 66 leden, waarvan ongeveer 35 actief deelnemen aan de activiteiten. Jaarlijks organiseren we zo'n 10 clubavonden en ongeveer 12 excursies of workshops, met gemiddeld 10 deelnemers per activiteit.

Voor onze leden is er een besloten Facebookgroep, waar we foto's delen en informatie uitwisselen. Daarnaast hebben we dit jaar een Instagram-account aangemaakt om een breder publiek te bereiken en te enthousiasmeren voor onze fotografie. Het account telt op het moment van schrijven 78 volgers — een mooie start die we de komende tijd verder willen laten groeien.

Agenda 2025/26		
Wat	Wanneer	
Clubavond	16 sep 2025 clubavond	Programma bespreken en vakantie foto's
Excursie	zondag 21 sep 2025	GroeneWoud (begeleid door Erik Kaelen)
	26-29 september	Texel
Clubavond	21 oktober 2025	Lezing Andrea Gulickx
Excursie	zondag 26 oktober 2025	Paddenstoelen - (voormalige Mariaklooster, Velp)
Clubavond	18 november 2025	Bert van Doorn - onderwaterfotografie
Excursie	zaterdag 22 november 2025	Anholter Schweiz
Clubavond	16 december 2025	ICM - Peter Ruijs
Excursie	zaterdag 20 december 2025	ICM - locatie nader te bepalen
Clubavond	20 januari 2026	Springstaartjes (Ellen)
Excursie	zondag 25 januari 2026	Springstaartjes bij Mari en Theresa
Clubavond	17 februari 2026	Grip op abstractie (Ellen)
Excursie	zaterdag 21 februari 2026	Abstracte fotografie
Clubavond	17 maart 2026	Fotobewerking nav vragen
Excursie	zondag 22 maart 2026	
Clubavond	21 april 2026	Lezing fotobesprekingen Johan van de Wielen
Excursie	zaterdag 18 april 2026	Lentebloemen
Clubavond	26 mei 2026	Vlinders
Excursie	zaterdag 30 mei 2026	Vlinders/libellen
Clubavond	16 juni 2026	Portfolio lid/Quiz
Excursie	Zomer excursie - bij goed weer	Orchideeën
Excursie	zaterdag 15 augustus:	Maasduinen

Met Wie

Wij willen gebruik blijven maken van de kennis en kunde van de gidsen (ook van andere IVN-afdelingen, bijv. Grave). Wij leveren foto's graag voor communicatiedoeleinden (website, facebook, Inzoemen). Wij delen graag onze digitale kennis.

6. Bestuur

6.1 Samenstelling en werkwijze bestuur

De ongeveer 269 leden van IVN-afdeling Oss bouwen kennis op van de natuur hier in de regio en willen die kennis met je delen. IVN-afdeling Oss is een van de 162 lokale afdelingen van IVN Landelijk, welke verdeeld zijn over 22 regio's in Nederland. IVN-afdeling Oss verwezenlijkt zijn doelen met inventariseren wat er is (monitoren), ad-hoc en gestructureerd volgens eigen programma's en programma's van andere organisaties (o.a. KNNV, FLORON, SOVON, RAVON, Vlinderstichting, Vogelbescherming Nederland, gemeente of andere organisaties) en verspreidt die kennis door middel van lezingen, excursies, deelname in projecten en beleidsbeïnvloeding.

Het bestuur bestaat uit een door de algemene ledenvergadering vast te stellen aantal van ten minste drie natuurlijke personen, zijnde de voorzitter, de penningmeester en de secretaris, ook het bevoegd bestuur. De bestuursleden worden benoemd door de algemene ledenvergadering uit een of meer voordrachten. Deze bestuursleden worden steeds gekozen voor een periode van drie jaar.

De voorzitter wordt gekozen door de algemene ledenvergadering en daar benoemd. Het bestuur wijst uit zijn midden een secretaris en een penningmeester aan.

Het bestuur is bevoegd onder zijn verantwoordelijkheid bepaalde taken binnen de vereniging te doen uitvoeren door werkgroepen, die door het bestuur of door de algemene ledenvergadering worden ingesteld. Elke werkgroep kiest uit haar leden een coördinator, die de algemene gang van zaken binnen de werkgroep behartigt.

IVN-afdeling Oss bestaat uit een Algemeen Bestuur (AB) en een Dagelijks Bestuur (DB). Voor de samenstelling wordt verwezen naar onderstaande tabel. Om invulling te geven aan haar missie onderhouden de bestuursleden een breed netwerk (zie o.a. 6.4). Dit hecht netwerk stelt ons in staat natuur in onze leefomgeving optimaal te beleven, kennis op te bouwen én te delen met onze omgeving.

Bestuur			
Voorzitter	AB/DB	Geert Versteijlen en Peter van de Kraan (na 1 nov)	ivnoss.voorzitter@gmail.com
Secretaris	AB/DB	José Vissenberg	ivnoss.secretariaat@gmail.com
Penningmeester	AB/DB	Maria Schoffelmeer	ivnoss.peningmeester@gmail.com
Natuurbeleving			
Redactie bladen	AB/DB	Loes Derks	ivnoss.redactieinzomen@gmail.com
Webmaster	AB/DB	Frank van Dorst	webmaster.oss@IVN.nl
Jeugd	AB	Frans van Welie	ivnoss.jeugdnatuurgidsen@gmail.com
Volwassenen	AB	Thea Nijenhuis	ivnoss.natuurgiden@gmail.com
Ouderen	Geen AB-lid	Anneke de Bres	annekedebres@gmail.com
Duurzaamheid			
Leven en werken in een natuurlijke omgeving	AB	Johan Klaazen Jan Broersen Jos van Oorschot	ivnoss.groenenruimte@gmail.com
Flora en Fauna			
Vogels	AB	Johan Klaazen	ivnoss.vogels@gmail.com

Vegetatie	AB	Erick Reijnen	ivnoss.vegetatie@gmail.com
Vlinders en Insecten	AB	Sandra Houben	ivnoss.vlinders@gmail.com
Natuurfotografie	AB	Patricia van Orsouw-Kirkman	ivnfotocluboss@gmail.com
Amfibieën	Geen AB-lid	Edward Sliwinski	edwlucsliwinski@gmail.com

Van onze leden is ongeveer 60% actief in de bovengenoemde werkgroepen. De interactie binnen het netwerk is cruciaal. De werkgroepen, die zich bezighouden met flora en fauna, richten zich op het vergaren van kennis en monitoring. Zij vormen de kennisbron voor onze educatieve activiteiten en inzet voor duurzaamheid.

6.2 Terugblik en vooruitblik

Bestuurstechnisch was 2025 een rustig jaar. De relatie met Stichting Landschapsbeheer is verstevigd en ook regionaal, met IVN Uden e.o., Veghel en Bernheze, zijn de goede banden gecontinueerd.

Het secretariaat heeft zich beziggehouden met het optimaliseren van de ledenadministratie Procurios en het in kaart brengen van de VOG-certificaten voor alle natuurgidsen, jeugd natuurbegeleiders en ouderenbegeleiders.

Het bijhouden van de ledenadministratie en het naleven van de geldigheid van de VOG-certificaten zijn jaarlijks terugkerende acties. Zoals ook vanaf 2025 het opvolgen en aanleveren van de cijfers voor de landelijke Bereikmeting.

Eind 2025 is van een aantal bestuursleden het bestuurstermijn aflopend. Geert Versteijlen heeft aangegeven te willen stoppen na zijn tweede termijn als voorzitter. Een opvolger is al voorgedragen aan het Algemeen Bestuur. Deze interne kandidaat, Peter van der Kraan, kan vanaf 1 november 2026 het stokje overnemen. Geert is bereid tot die tijd aan te blijven. Het AB heeft unaniem met het voorstel ingestemd en zal de kandidaat voordragen aan de leden van de ALV in februari 2026 om tot benoeming over te gaan.

Verder zijn de bestuurstermijnen van Frans van Welie, Coördinator Jeugd natuurbegeleiders, en Johan Klaazen als Coördinator Vogelwerkgroep aflopend. Beiden hebben zich kandidaat gesteld voor een volgende periode.

Het protocol In Veilige Handen is door IVN Nederland vervangen door het document Wat te doen bij ongewenst gedrag. Het protocol is nog niet compleet en zal in 2026 door IVN Nederland verder worden uitgewerkt. Zodra dat gebeurd is zullen ook wij het nieuwe protocol intern impleteren.

Zie voor de belangrijke data bijgaande tabellen.

Agenda 2026	
Data Dagelijks Bestuur	Data Algemeen Bestuur
6 januari	20 januari
10 februari	3 maart
7 april	21 april
26 mei	16 juni
7 juli (onder voorbehoud)	
25 augustus	8 september
29 september	13 oktober
8 december	

Overige data 2026		
Wanneer	Activiteit	Organisatie
Zondag 11 januari	Nieuwjaarsreceptie	Voorzitter, Penningmeester
Dinsdag 24 februari	ALV	Voorzitter, Secretaris
Dinsdag 18 maart	Regio Overleg	IVN Oss
Donderdag 18 juni	Regio Overleg	IVN Uden
Woensdag 16 september	Regio Overleg	IVN Veghel
Woensdag 2 december	Regio Overleg	IVN Bernheze
Zaterdag 18 april	Landelijke Raad	IVN Nederland
Zaterdag 27 juni	Landelijke Raad	IVN Nederland
Zaterdag 26 september	Landelijke Raad	IVN Nederland
Zaterdag 12 december	Landelijke Raad	IVN Nederland

6.3 Communicatie

De communicatiemix van de afdeling Oss bevat een aantal communicatiekanalen:

- Het blad 'Inzoemen' verschijnt 4x per jaar en bevat achtergrondartikelen geschreven door leden van de werkgroepen. Het blad wordt verzorgd door Loes Derks en Irene Smeets. ivnoss.redactieinzoemen@gmail.com
- Digitale nieuwsbrief maandelijks. Bevat kort nieuws van werkgroepen met agenda van activiteiten de komende maand. De digitale nieuwsbrief is in handen van Greetje van Bakel. nieuwsbriefivnoss@gmail.com
- Instagram. Korte berichten en foto's over diverse onderwerpen betrekking hebbende op het IVN. Instagram wordt ingevuld door Inge van den Heuvel. instagram@gmail.com
- Website IVN-afdeling Oss, facebook en twitteraccount worden verzorgd door Frank van Dorst: webmaster.oss@ivn.nl.

Daarnaast wisselen IVN Oss en de Stichting Landschapsbeheer Oss hun digitale nieuwsbrieven onderling uit.

In 2025 is de onderlinge afstemming van deze communicatielijnen afgestemd en gecommuniceerd opdat iedereen de juiste en tijdige weg vindt om berichten te verspreiden. Er bleek een gat te zijn tussen het verspreiden van berichten op de korte termijn en de nieuwsbrief. Daarvoor is nu op Signal een groep 'werkgroepcoördinatoren' gemaakt. Hiermee kunnen berichten snel naar de werkgroepleden doorgezet worden.

Het blad Inzoemen is de grootste kostenpost van IVN Oss. Tot nu toe is de huidige vorm financieel haalbaar. In 2026 zal gekeken worden of en hoe het blad, wellicht in andere vorm of frequentie, in de toekomst zal verschijnen. Ook is het een optie om te kijken hoe de communicatiekanalen met SLO meer geïntegreerd kunnen worden. Dartoel zal een overleg worden georganiseerd tussen de redacties van de verschillende medias. De gemeente Oss beziet de mogelijkheden om IVN (en SLO) te laten meeliften in hun publicaties in de regionale bladen.

6.4 Financiën (onder voorbehoud instemming ALV)

Balans	31-12-2025		31-12-2024	
	Activa	Passiva	Activa	Passiva
Omschrijving				
Algemene Reserve		21.656		15.048
Reserve projecten		208		4.790
Reserve project Vogelwerkgroep		700		700
50-jarig jubileum IVN 2024		0		902
Kleding gidsen		0		1.208
Afhandeling cursus Jeugdnatuurgidsen		0		110
Inspiratiedagen JNG BOVU 2026		125		0
ING Bank	4.082		2.765	
Triodosbank	18.541		19.165	
Totaal Nog te vorderen/vooruit betaald	195		808	
Totaal Nog te betalen/vooruit ontvangen		129		0
Totaal	22.818	22.818	22.758	22.758

	Jaarverslag 2025	Jaarverslag 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
	€	€	€	€
Inkomsten				
Contributie/donaties	6.463	6.366	6.650	6.470
Cursussen/wandelingen/s cholen	1.027	922	1.000	800
Scholen projecten	1.354	1.022	900	1.200
Subsidie Gemeente Oss	6.314	6.178	6.400	6.300
Incidentele baten/rente	376	775	-	-
Totaal	15.534	15.333	14.950	14.770
Kostengroepen				
Bureau/Bestuurskosten	881	981	700	700
Publiciteit	3.076	2.066	3.200	3.130
Representatiekosten	1.519	1.536	1.700	2.520
Materiaalkosten	435	415	390	820
Cursussen/lezingen	333	220	1.360	0
Huisvesting	3.532	3.413	3.700	3.650
Landelijke bijdrage	2.960	2.972	3.000	3.000
Huisvesting buiten NME	549	605	650	900
Incidentele lasten	545	-167	250	50
Totaal	13.830	12.034	14.950	14.770
Voordelig resultaat	1.704	3.299		

Toelichting balans:

Het positief resultaat ad € 1.704 van de jaarrekening 2025 is toegevoegd aan de Algemene reserve. De saldo's van de budgetten voor 50-jarig jubileum, kleding en de Afhandeling cursus Jeugdnatuurgidsen zijn verrekend met de Algemene reserve.

Toelichting jaarrekening:

De totale inkomsten zijn in 2025 nauwelijks gestegen, maar de kosten voor ons huisblad Inzoemen zijn weer volledig ten laste gekomen van het resultaat; in 2024 is de jubileumuitgave ten laste gebracht van het jubileumbudget op de balans. Ook zijn de kosten van het IVN weekend hoger uitgevallen dan verwacht door het teruglopend aantal deelnemers.

Toelichting begroting:

In de begroting 2026 komen inkomsten en uitgaven onder druk. De inkomsten stijgen niet, géén indexatie van de gemeentelijke subsidie of stijging van de landelijk gehanteerde IVN contributie, en ook de bijdrage per leerling bij de scholenwandelingen zijn al een aantal jaren gelijk.

De lasten stijgen in 2026 wel, het effect van hogere lonen en de kosten voor materialen en huur zijn duidelijk merkbaar. Daarom heeft het bestuur besloten om de lasten voor Cursussen en Lezingen in 2026 éénmalig ten laste van de reserve te brengen.

Al deze maatregelen hebben tot een sluitende begroting geleid.

6.5 Samenwerking met partners

6.5.1 IVN

Flora en fauna	Activiteiten
Vogels	Alleen IVN Oss heeft een aparte vogelwerkgroep. IVN Uden werkt nauw samen met Vogelwacht Uden. Vogelaars zijn echter van harte welkom om te participeren in de vogelwerkgroep van Oss.
Natuurfotografie	Alleen IVN Oss heeft een Fotowerkgroep. Fotografen zijn echter van harte welkom om te participeren. In Veghel wordt waarschijnlijk een werkgroep opgericht.
Vegetatie	IVN Oss en Bernheze werken al nauw samen. In Veghel en Uden bestaat ook een plantenwerkgroep.
Vlinders, libellen en Insecten	IVN Oss en Bernheze werken al nauw samen. Geïnteresseerden uit Uden en Veghel zijn welkom. IVN Veghel heeft een speciale insectentuin.
Amfibieën	IVN Veghel en Oss

Het is belangrijk dat we elkaar kennen. In onderstaande tabel zijn de contactpersonen opgenomen.

Thema	Brabant	Oss	Bernheze	Uden	Veghel
Educatie kinderen, jongeren en volwassenen		Frans van Welie Thea Nijenhuis	Wibet Eshuis.	Annemieke van de Ing	Pam Kalis Tom van Lieshout Pieter van den Berk
Biodiversiteit en klimaat		Jan Broersen	Eric Kaelen en Theo Brienen	Joep van Lieshout	Rini Kerstens
Vegetatie		Erick Reijnen	Vacant	Lies Verbossen	Karin Koppen

Thema	Brabant	Oss	Bernheze	Uden	Veghel
Vlinders/insecten		Sandra Houben	Fons Jacobs	Nico Ettema	Pieter van Breugel
Vogels		Johan Klaazen	Theo Jacobs	Vogelwacht Uden e.o.	Vogelwacht Uden e.o.
Natuurfoto's		Patricia van Orsouw	Peter Kriele	nvt	Rini Kerstens
Amfibieën		Edward Sliwinski			Matty Meij
Landschapsbeheer		Frank van Dorst	Jan Dortmans en Joost Willems		Fer Kalis
Natuur, dagopvang en verzorgingstehuizen		Anneke de Bres			Maria van den Oetelaar
Bestuur	Renske Visscher Marieke Wingens	Geert Versteijlen Jose Vissenberg	Lambert van der Ven en Jan Ruijs	Berry Dufornée Sonja Verstegen	Rob Verhagen en Arthur van Zoggel
Communicatie	Danielle Vink	Loes Derks	Mart Jenneskens Eric Kaelen	Gerda Vloet	Karin Koppen

Samenwerking met IVN Brabant

Het IVN meerjarenplan 2026/30 is in december 2025 vastgesteld.. Het meerjarenplan was te laat om te verwerken in ons jaarplan. Overigens is er nauwelijks sprake van een koersverandering t.o.v. het vorige meerjarenplan. Hetzelfde geldt voor het IVN-jaarplan 2026. In het plan worden op landelijk niveau activiteiten aangekondigd, die op regionaal/lokaal niveau nog niet zijn uitgewerkt of overlegd met ons.. In ons jaarplan wordt dan ook nauwelijks rekening gehouden met de landelijke/provinciale plannen.

Voor alle contactpersonen van IVN Brabant klik op volgende link:

<https://www.IVN.nl/provincies/noord-Brabant/over-IVN-Brabant/#contact>

Maashorst

IVN afdeling Oss, Bernheze en Uden zijn aangesloten bij de Stichting Natuurorganisaties de Maashorst en nauw betrokken bij de ontwikkelingen in de Maashorst. Ongeveer 50 Maashorstrangers ondersteunen de beheersorganisaties bij het beheer van de grote grazers: controle afrastering, gezondheid dieren, vraagbaak en toezicht recreanten, excursies.

Jeugdnatuurbegeleiders bijscholing

Zoals gezegd in hoofdstuk 3.1 is in 2025 samen met de afdelingen Veghel en Bernheze een cursus jeugdnatuurbegeleider georganiseerd. Uden participeerde dit keer niet.

In 2026 gaan we een of twee inspiratiedagen organiseren voor alle jeugdnatuurbegeleiders van de vier regionale afdelingen. Aan inhoud hiervan wordt nog gewerkt door de drie coördinatoren. Uiteraard staat ook hier weer Flow Learning centraal. We denken dat de bijeenkomsten dezelfde structuur zullen krijgen als de regionale, georganiseerd door IVN Brabant. De tijdsspanne betreft een dagdeel op

mogelijk zaterdag. Er komt informatie verschaffing en inbreng van de diverse afdelingen omtrent voorbeelden van natuurmomenten.

Natuurgidsen Bijscholing

Door de vier afdelingen is een interessant bijscholingsprogramma gemaakt voor 2025 en 2026: Alles over Stikstof, Presentatietechnieken (2025), Akelige beestjes, Eten uit de Natuur (2026). De kosten worden betaald door de 4 afdelingen (coördinatie Veghel) en bijdragen van de deelnemers.

Natuurgidsenopleiding 2027

In 2026 beginnen de voorbereidingen voor de nieuwe natuurgidsenopleiding van 2027. Het voortouw ligt bij de afdeling Oss. De inzet is om voort te borduren op de laatste opleiding (2022) en maximale ontzorgen door het cursushuis. Afgelopen jaar heeft hierover een oriënterend gesprek plaats gevonden met de voorzitter van het cursushuis en "Oss" heeft zich aangemeld voor een pilot. In de eerste helft van 2026 zal "Oss" een plan van aanpak voorleggen aan het regio overleg.

6.5.2 Stichting Landschapsbeheer Oss

Stichting Landschapsbeheer Oss (SLO) en IVN afdeling Oss bundelen hun krachten maximaal. We streven in de gemeente Oss vergelijkbare doelen na op het gebied van natuur en landschap. Door bundeling van onze verschillende expertises kunnen we betere invulling geven aan onze missie.

IVN en SLO communiceren apart van elkaar met de gemeente Oss. Besloten is samen het overleg in te gaan met het oog voor de verschillende bestuurlijke posities.

Samen hebben we een kleine 500 leden. Echter de vergrijzing is punt van aandacht én kracht. De provincie stelt gelden beschikbaar voor werving van groen vrijwilligers. We gaan samen optrekken om leden/vrijwilligers te werven

Thema	Wie	Samenwerking met Landschapsbeheer Oss
Natuurbeleving Jeugd Volwassenen	Frans van Welie Thea Nijenhuis Tonnie van Hooff en/of Henk Smouter	We zullen de landschapsacademie en excursies organiseren voor leden van IVN en SLO over interessante onderwerpen op gebied van natuur, landschap, beheer e.d. Natuurwandelingen door SLO-terreinen wordt samen voorbereid. SLO loopt zo mogelijk mee.
Beheer terreinen	Tonnie van Hooff /Henk Smouter Bas van der Kar Frank van Dorst	Zie 1.3 Op verzoek van IVN zal Landschapsbeheer werkzaamheden verrichten in Tiny Forest.
Communicatie	Loes Derks	Zie 6.2

De Nieuwsbrief van Landschapsbeheer Oss wordt digitaal verspreid onder de leden van IVN. Via de Nieuwsbrief worden zij op de hoogte gehouden van het wel en wee van Landschapsbeheer Oss, lopende en toekomstige projecten en voor natuur en landschap relevante informatie.

6.5.3 Samenwerking met de Elzenhoek

Natuurcentrum en stadsboerderij De Elzenhoek is de thuisbasis van IVN Oss. Wij houden daar, in de vergaderruimte, onze bestuurs- en werkgroep vergaderingen. We organiseren er bijeenkomsten zoals lezingen, onze nieuwjaarsborrel, etc. Bij te verwachten grotere groepen wijken we uit naar wijkcentrum Meteor, zoals bv. onze ALV (jaarvergadering). Hoewel een eigen onderkomen aantrekkelijk lijkt, zijn wij zeer tevreden met deze accommodatie en de organisatie er omheen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan schoonmaak, consumpties, etc. Er zijn duidelijke onderlinge afspraken gemaakt over het gebruik van de ruimte. Als de actualiteit er om vraagt, vinden we elkaar vlot om genoemde afspraken op te frissen of aan te passen.

In 2025 is er een oplossing gekomen voor ons bergruimte probleem. Waar de spullen voorheen versnipperd over de locatie verspreid lagen, hebben we nu de beschikking over een zolderruimte boven de volière. We verwachten dat we hier voorlopig mee vooruit kunnen.

Inhoudelijk contact met De Elzenhoek is er vooral jaarlijks (oktober-november) door de voorzitter en de coördinator JNB met de bedrijfsleider (Talitha Visser). Lopende zaken worden 'tussendoor' meestal door de coördinator JNB met de bedrijfsleider besproken. Relevante educatieve en de daarbij horende organisatorische onderwerpen worden besproken met educatief medewerker (Pam van Zwet). We maken, na overleg, ook wel eens gebruik van hun educatief materiaal. Bij slecht weer tijdens het draaien van ons project 'Oerwoud in Oss...?' kunnen we sporadisch gebruik maken van hun accommodatie (vuurplaats) of in een exceptioneel geval van de vergaderruimte (mits vrij en na overleg).

Naar onze mening dienen de kinderen minstens éénmaal per jaar Natuurcentrum De Elzenhoek te bezoeken voor praktisch en aanschouwelijk onderwijs, waarbij beleving voorop staat. Ook dienen kinderen minstens éénmaal per jaar daadwerkelijk de natuur in te trekken onder begeleiding van een gids/begeleider.

Het is van belang dat scholen, De Elzenhoek, SLO en IVN en eventueel andere partijen (Stadse Boeren?) de handen ineen slaan om de natuureducatie op een hoger peil te brengen met name ten aanzien van het aantal bezoeken aan natuurgebieden rondom Oss. De gemeente/Elzenhoek, SLO hebben aangegeven de ambitie te onderschrijven. Dit kan via het jaarlijks programma-aanbod van de Elzenhoek per ingang van 26/27.

De gehele organisatie rondom aanmelding en betaling voor onze JNB wandelingen door scholen, wordt verzorgd door De Elzenhoek. Onze jeugd activiteiten worden opgenomen in de jaarlijkse brochure 'programma basisonderwijs'.

Een enkel project van de werkgroep JNB wordt technisch verzorgd, via De Elzenhoek, door de gemeente. Daar willen we in 2026 van af. Zowel technisch als inhoudelijk gaan we dat in eigen hand nemen.

Ook in 2025 organiseerde werkgroep jeugdnatuurgidsen regelmatig een (seizoen gerelateerde) kinderactiviteit op de stadsboerderij. We gaan daar in 2026 zeker mee door en bouwen het verder uit. Daarbij worden ook de andere IVN werkgroepen betrokken. Zo ontstaat er een bijna volledig jaarprogramma met (bijna) maandelijks een activiteit op de Elzenhoek, georganiseerd door IVN. Het programma voor 2026 ziet er als volgt uit:

Zaterdag 14-16 u.		Thema	IVN werkgroep
Februari	21	Vogels kijken m.m.v. vogelwerkgroep	JNB/Vogelwerkgroep
Maart	07	Activiteiten rondom kikkervisjes e.a. waterdiertjes	JNB
April			
Mei	16	Bloemen en blaadjes	JNB
Juni	06	Waterscheppen i.k.v. landelijke slootjesdagen	Natuurgidsen
Juli	04	Samen bloemen gaan zoeken, er aan ruiken, de namen ervan opzoeken en te weten komen wat die betekenen	Vegetatiewerkgroep
Augustus	29	Speurtocht 'oerwoud in Oss'	JNB
September	12	Samen bloemen gaan zoeken, er aan ruiken, de namen ervan opzoeken en te weten komen wat die betekenen	Vegetatiewerkgroep
Oktober	18	Herfst: paddenstoelen, zaden en noten	JNB
November			
December	19	Voedsel in de winter, wintervoorraad	JNB

IVN promoot via haar Nieuwsbrief.

De Elzenhoek (i.c. Talitha) promoot via hun site, WhatsApp, facebook.

Een aantal IVN leden ondersteunen, op persoonlijke titel, het werk van De Elzenhoek. Dit gebeurt met name als begeleider bij de lessen in het leslokaal en de boomfeestdag. Op afroep zetten we ons in op De Elzenhoek als er een bijzondere activiteit georganiseerd wordt, zoals afgelopen jaar de 'waterdag' of een duurzaamheidsmarkt.

Het natuurcentrum van De Elzenhoek heeft een educatief bereik van jaarlijks zo'n 10.000 leerlingen van het basis- en speciaal onderwijs. Door IVN worden jaarlijks 1000 leerlingen van diverse basisscholen en clusterscholen in projectverband meegenomen de natuur in. Daarnaast ontvangt IVN op verzoek veel groepen kinderen van het voortgezet onderwijs en basisonderwijs.

Bijlage Natuurinclusieve inrichting en beheer Oss

Versterk de natuur in de bebouwde kom

De bebouwde kom kan het grootste natuurgebied van Oss en omliggende dorpen worden. Vele onderdelen en uitgangspunten kunnen hiervoor dienen:

- Stel de Osse Maatlat formeel vast en hanteer het als beleids-uitgangspunt bij nieuwe stadsontwikkelingen. Met daarin de Groene Hoofdstructuur en nieuwe normen voor het ontwikkelen van een groen en toekomstbestendig Oss.
- Pas de Maatlat niet alleen toe op nieuwe ontwikkelingslocaties maar leg deze ook over de bestaande wijken/buurtten/bedrijventerreinen.
- Zet in op uitbreiding van stadslandbouw o.a. met de Stadse Boeren. Maak meer werk van groene bewonersparticipatie en faciliteer dat.
- Stimuleer en ondersteun burgerinitiatieven zoals de aanleg van voedselbossen, ontwikkeling locatie Hof van Oss.
- Omvorming van de bedrijventerreinen naar groene, gezonde en energie-efficiënte eenheden, zoals gestart voor Moleneind, zou voor alle bedrijventerreinen in de steigers moeten worden gezet. Bijv. voor 25% per 2030, voor 50% per 2035 en voor 100% per 2040.
- Project Noorderpark is een goed voorbeeld van een kansrijk burgerinitiatief. Faciliteer als gemeente de uitwerking met een dekkende financiële meerjarenbegroting en duidelijke regie vanuit de gemeente. Het plan daarvoor, uitgewerkt door HAS studenten ligt klaar.
- Voor de landschappelijke inpassing van project Amsteleind inzetten op de realisatie van hoogwaardige hoofdgroenstructuren die aansluiten op de bestaande stad en het buitengebied. Osse Maatlat hiervoor toepassen.
- Hanteer de 3-30-300 regel. Elke inwoner heeft binnen 30 meter van zijn of haar woonlocatie zicht op 3 bomen, 30% van een woonbuurt heeft dekking van een boomkroon, binnen 300 meter is er een park.
- Koester en behoud bestaand groen en bomen, creëer schaduwroutes in de bebouwde kom.
- Een verhoogde inzet op uitvoering duurzame “energievormen” is nodig: voor m.n. bedrijven(-terreinen); in ieder geval meer zonnepanelen volgens de zonneladder.
- In de Omgevingsvisie staat de stevige ambitie dat in 2050 Oss een circulaire gemeente is en het gebruik van grondstoffen fors wil reduceren. Meer concreet beleid is nodig om dit doel te halen.

Versterk de natuurlijke overgang tussen de bebouwde kom en het buitengebied

- De Natuurwerk Oss-gebieden en gemeentelijke “natuur”-gebieden (plm 40) – versneld- op de gewenste natuurkwaliteit brengen. Gebruik hiervoor het concept Basiskwaliteit Natuur.
- Ontwikkel actief een plan voor de groene inpassing van de dorpen. In vervolg op de Vogelvluchtprojecten Lithoijen, Lith Kessel, en Ravenstein nieuwe projecten ontwikkelen in de kernen Megen/ Haren/ Macharen en initieer soortgelijke projecten in Berghem en Geffen.
- Project Geffense Hoeve: gebied inrichten tussen nieuwbouwwijk Geffens Veld en molen Zeldenrust.
- Het gebied tussen het huidige Arboretum in Geffen en snelweg A 59 als natuurgebied ontwikkelen.
- Aangesloten blijven bij de provinciale projecten ErvenPlus en Stila. Uitvoering bij Brabants Landschap en Landschapsbeheer Oss.
- Vanuit het Klimaatakkoord zou de focus voor de langere termijn (2050) gericht moeten zijn op extra 300 hectaren. Streef naar een boom per inwoner, 100.000 bomen voor 100.000 inwoners per 2040. (Nu heeft Oss ruim 70.000 bomen in beheer)
 - Verdere ontwikkeling Bos van Oss in de Spaanderstraatse Akkers, aankoop van nog ontbrekende percelen ter completering van deze activiteiten in dit gebied.
- Bos van Oss
- Verdere ontwikkeling van deelprojecten in het kader van Bos van Oss. Doel is om 20 ha nieuw bos ontwikkelen (per wanneer?).
- Bomen-herdenkingslocaties in diverse kernen
Met als voorbeeld het herinneringsbos van Landerij van Tosse en het Arboretum in Geffen. Ontwikkelen van dergelijke herinneringsbossen met klimaatadaptieve inheemse soorten bomen in overige kernen in het buitengebied.

Verbeter evenwicht tussen landbouw en natuur in de polders

Door de intensivering van de landbouw en het besluit om windmolens te plaatsen midden in een hotspot voor weide- en trekvogels staat de biodiversiteit onder zeer grote druk.

De komende jaren pleiten wij voor een toename van het aantal inheemse soorten planten en dieren is met minstens 40%. De staat van instandhouding voor beschermde soorten is 30% verbeterd.

- Zorg dat het behoud en herstel van waardevolle landschapselementen zoals houtwallen, sloten, greppels en bloemrijke akkerranden worden uitgewerkt in de Omgevingsplannen. Minimaal 10% dooradering met groenblauwe structuren.
- Afronden EVZ Hertogswetering.
- EVZ-verbindingen maken tussen stad Oss en de Maas/uitloopgebieden rond bebouwde kom.
- Stimuleer natuurinclusieve landbouw en versterk landschap en biodiversiteit door kwalitatieve verplichtingen te stellen bij het verpachten van gronden. Werk samen met Urgenda; <https://www.urgenda.nl/visie/landinzicht/> Kijk bij het verpachten van gronden in eigendom van de gemeente niet alleen naar de hoogste bieder, maar stel ook kwalitatieve voorwaarden, zoals geen gebruik van drijfmest en pesticiden. Biedt een pachter zekerheid met een langjarige overeenkomst. Landbouwbodems met veel bodemleven.
- Aandringen bij waterschap en provincie op peilverhoging van grond- en oppervlaktewater. Waterkwaliteit voldoet van Kader Richtlijn Water.
- Mocht het windmolenplan onverhoopt toch doorgaan, dan dient een volwaardige (kwalitatief/kwantitatief) compensatie plaats te vinden van de aanwezige waarden van weidevogels en overwinteraars.

Doorgaan op de ingeslagen weg in de uiterwaarden van De Maas:

Projecten Meanderende Maas, dijkverbetering Ravenstein-Cuijk, dijkverbetering Lith-Bokhoven.

- Doorgaan op de ingeslagen weg; aandringen/voorbereiden op aansluitingen van grote EVZ's zoals Herperduin-Keent, Deelenkanaal/waterwinbos Macharen, en naar de polder van Lith en Hertogswetering.
- De nog aanwezige heggenstructuur nabij Keent restaureren, waar mogelijk uitbreiden en aansluiting zoeken bij het Maasheggengebied. <https://www.ivn.nl/leren-over-de-natuur/nederland-heggenland/>
- Waterkwaliteit: aandringen bij waterschap en provincie op behalen criteria KRW.

Doorgaan op de ingeslagen weg De Maashorst/Herperduin

Voor de ontwikkeling van het bosecosysteem voor de Maashorst/Herperduin kan op de ingeslagen weg worden voortgegaan. De volgende zaken verdienen extra aandacht:

- De EVZ's Herperduin-Keent en de Groene Long Herperduin-Nuland naar uitvoering brengen.
- Zet de bosvorming van Herperduin (met Maashorst) actief door en werk naar een aaneengesloten Herperduin (Maashorst) van 3500 hectaren.
- Verdroging Herperduin tegengaan door grondwaterpeilverhoging (plus 35/45cm per 2030/2050). Plan Domineeshoef als project oppakken en uitvoeren.
- De depositie van stikstof dient ongeveer te worden gehalveerd.